

gröna Sbladet

FÖR LANDSBYGDS-
FÖRETAGARE
I ÖREBRO LÄN
#1 2018

TEMA: Jordbrukarstöd

Satsning på ängs-
och betesmarker

Få hjälp med din
SAM-ansökan

Inspirerande träff
om mathantverk

Länsstyrelsen
Örebro län

Europeiska jordbruksstonden för
landsbygdsutveckling, Europa
investerar i landsbygdsområden

12
Planera för det vilda

5
Du kan ha en
mellangröda som
ekologisk fokusareal

15
Inspirerande träff om
mathantverk

13
Robotisering för
att effektivisera
lantbruket

16
Historiska kartor

- 3 Två decennier med EU-stöd
- 4 SAM ansökan görs med e-legitimation
- 5 Att tänka på när SAM 2018 ska lämnas in
- 6 Konsulter ger råd inför SAM 2018
- 7 Söker du stödet Unga jordbrukare?
- 8 Satsning på ängs- och betesmark

- 9 Vad gäller för växtskyddsmedel på ekologiska fokusarealer?
- 10 Ett gott djurskydd - därför besöker vi dig
- 11 Spårmarkering bra för Ortolansparven
- 14 Ta hjälp och utveckla er affärsidé
- 14 Viktigt med en plan för att lyckas
- 16 Kurser och utbildningar

Tema: Jordbrukarstöd

Just nu är det högaktuellt med SAM-ansökan och därför har vi valt att ha jordbrukarstöd som tema för detta nummer. Här hittar du bland annat information om hur och när du kan få hjälp med din ansökan och tips om vad du behöver tänka på.

Nästa nummer kommer den 18 maj.

Redaktionen

Helena Högberg Åkerhielm
010-224 84 27
helena.h.akerhielm@lansstyrelsen.se

Ingalill Kämmerling
010-224 84 31
ingalill.kammerling@lansstyrelsen.se

Therese Erneskog
010-224 84 22
therese.erneskog@lansstyrelsen.se

Åsa Lindin
010-224 84 32
asa.lindin@lansstyrelsen.se

Gröna Bladet ges ut av
Länsstyrelsen i Örebro län, 701 86 Örebro
Telefon: 010-224 80 00
E-post: helena.h.akerhielm@lansstyrelsen.se
Ansvarig utgivare: Anita Norén

Tryck: Danagårdslitho, Ödeshög, 2018
Omslag: Mostphotos
Foto ledare: Länsstyrelsen i Örebro län
Layout: Länsstyrelsen i Örebro län

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Två decennier med EU-stöd

– Alla lantbrukare vet vem jag är. Det är jag som sitter på pengarna.

Svaret kommer snabbt och plötsligt och följs av ett högt och hjärtligt skri.

Den som säger detta är Irene Nilsson, mångårig medarbetare på Länsstyrelsen i Örebro län. Redan 1994 började hon på Länsstyrelsen. Hon kom först in som invandrarpraktikant, fick därefter ett vikariat som så småningom gick över i en fast anställning.

– Jag har jobbat lika länge på Länsstyrelsen som det funnits EU-stöd, konstaterar hon.

Hon är född och uppvuxen i Österrike men flyttade till Sverige efter att hon träffat en svensk man.

– Det var ganska lätt att anpassa sig till ett liv i Sverige. Det skiljde sig inte så mycket mot hur det var i Österrike. Det enda som jag hade svårt för var att det inte fanns vettigt bröd som man kunde äta. Men det var då, det har ju hänt mycket sedan dess så nu finns det bra brödsorter i Sverige också.

Irene bor i den lilla byn Blixterboda utanför Frövi, med sina katter. ("Och så har jag världens bästa grannar")

Vad gör du på din fritid?

– Jag har hus med trädgård, tre katter och två barn, så det blir inte så mycket fritid. Men jag är med i hembygdsföreningen och gillar att läsa böcker. Och så är jag filmnörd!

Vad för typ av böcker läser du?

– Jag är lite av en anglofil, så jag gillar engelska deckare, böcker som har lite Morden i Midsomer-stil över sig.

När det gäller filmnörden så är hon aktiv i Lindesbergs filmklubb och den senaste film hon tittade på var "Återstoden av dagen" med Anthony Hopkins och Emma Thomson. Den bygger på en roman med samma namn av 2017 års Nobelpristagare i litteratur, Kazuo Ishiguro.

– Det är ju en ganska gammal film (1993) men jag har inte sett den tidigare. Den var riktigt bra, säger Irene.

Irene Nilsson jobbar i dag som samordnare för EU-stöden. Det betyder att hon faktiskt sitter på en massa pengar, som hon nämnde i början av den här artikeln. Men det är inga pengar hon ska ha själv utan de ska ju till länets lantbrukare i form av olika stöd. Men, som många i den här branschen vet så har det varit problem att betala ut dem.

– Ja, det har varit problem med dataprogrammen ända sedan de nya systemen infördes 2015. Det är faktiskt så att vi inte kunnat betala ut en del stöd från 2015 ens. Även om vi fått ut de flesta. Det är likadant för 2016 och 2017 också, säger Irene.

Det här kan ju ställa till det för en del lantbrukare som inte får de pengar de räknat med. Men Irene är noggrann med att påpeka att det, trots detta, är en bra dialog mellan

Irene Nilsson

Länsstyrelsen och de berörda lantbrukarna.

– De är så snälla och vänliga när de ringer oss. Och tålmodiga. De förstår att det inte är vårt fel. Men jag vill att de fortsätter att höra av sig till oss så vi inte missar att betala ut de pengar som de ska ha. Men det är en jobbig situation, inte bara för lantbrukarna utan för oss också. Det blir slitigt i längden när man aldrig kan göra färdigt sitt jobb.

Göran Schultz

SAM-ansökans sista ansökningsdag 12 april

SAM-ansökan görs med e-legitimation

För att kunna lämna din ansökan behöver du en e-legitimation.

TEXT: INGALILL KÄMMERLING FOTO: MOSTPHOTOS

Så här skaffar du e-legitimation

Du skaffar din e-legitimation hos din bank eller hos Telia. De flesta banker kallar e-legitimationen för BankID.

Olika former av e-legitimation

- BankID på din dator – när du gör din ansökan från din egen dator.
- Mobilt BankID på telefon/surfplatta – du kan nå din ansökan både från din egen och från andra datorer, till exempel om du besöker Länsstyrelsen för att få hjälp.
- E-legitimation på kort – om du inte har möjlighet att ha mobilt BankID. Du kan nå din ansökan både från din egen och från andra datorer, till exempel om du besöker Länsstyrelsen för att få hjälp.

Att ordna med en fullmakt

Om någon annan person, till exempel

en konsult eller en släkting, ska göra ansökan åt dig måste du ge den personen fullmakt att göra detta. Då kan den personen logga in och göra din ansökan med sin egen e-legitimation.

Detsamma gäller om du har ett aktiebolag eller handelsbolag. För att du ska kunna logga in med din personliga e-legitimation på företagets organisationsnummer måste företaget godkänna det genom en fullmakt.

Delade du ut fullmakt förra året?

Om du delade ut fullmakt via blankett förra året gäller den tills du väljer att avsluta den. Har du inte avslutat den behöver du alltså inte göra något om det är samma person som ska hjälpa till. Har du gett fullmakten via Mina sidor har

du angett ett datum för hur länge fullmakten ska gälla.

Blankett för fullmakter hittar du på Jordbruksverkets webbplats www.jordbruksverket.se. Handläggningstiden är cirka sju dagar. Företag och organisationer måste dela ut fullmakt via blankett men privatpersoner kan ge fullmakt via Mina sidor.

Fullmakt via Mina sidor

Om du ger fullmakt via Mina sidor slår den igenom direkt. Jordbruksverket skickar inte ut något bekräftelsebrev. Du väljer vilken information på Mina sidor som fullmaktsinnehavaren ska se.

Kontakta Länsstyrelsen på nummer 0771 – 67 00 00 om du har några frågor.

Observera!

För att kunna logga in i SAM Internet från Länsstyrelsen behöver du ha mobilt BankID eller e-legitimation på kort med kortläsare. Det finns även möjlighet att lämna fullmakt till någon annan som har e-legitimation. Den kan hjälpa dig med ansökan eller följa med till Länsstyrelsen.

Har du frågor, kontakta Länsstyrelsen för mer information. Telefon 0771 – 67 00 00.

Förgröning - att tänka på i SAM-ansökan

Det är viktigt att du har koll på att du uppfyller villkoren i förgröningsstödet. Om du upprepar samma fel även år två blir avdraget större än första gången. Minimera risken för avdrag genom att kolla under "förgröning" samt att noga läsa eventuella fel och varningar.

TEXT: IRENE NILSSON FOTO: MOSTPHOTOS

För att få ut full ersättning för förgröning måste du uppfylla vissa krav. Beroende på hur många hektar åkermark du har behöver du kanske odla flera olika grödor och i vissa områden behöver du dessutom ha så kallade ekologiska fokusarealer.

Om du inte uppfyller kraven för förgröningsstödet görs det avdrag i proportion till felets storlek. Det är

viktigt att du åtgärdar felet eftersom det blir ytterligare avdrag om du upprepar samma fel följande år.

Tänk på att uppgifterna om ekologiska fokusarealer inte följer med när du kopierar ansökan från förra året och att de rensas när du gör grödändringar.

För att minimera risken för avdrag kan du använda dig av SAM Internet. Under knappen "Förgröning" kan du

se om du uppfyller kraven, det visas två gröna bockar om allt är rätt.

Läs alltid noga igenom informationen om dina eventuella fel och varningar i SAM Internet!

Om du har frågor är du välkommen att höra av dig till Länsstyrelsen på 0771 – 67 00 00.

Honungsört med humla

Du kan ha en mellangröda som ekologisk fokusareal

Från och med 2018 kan du använda en så kallad mellangröda (fånggröda) som ekologisk fokusareal.

TEXT: HELENA HÖGBERG ÅKERHJELM FOTO: MOSTPHOTOS

Mellangrödorna ska sås in efter skörd av huvudgrödan, men senast den 31 augusti. Den får sedan brytas tidigast 1 november.

Mellangrödorna måste bestå av en blandning av minst två av dessa grödor: betor, blodklöver, bovete, havre, honungsört, vårkorn, oljerättika, persisk klöver, purrhavre, rajgräs, vårraps, vårrybs, vårråg, vårrågvete, rättika,

solros, subklöver, sudangräs, tagetes, vårvete, vicker, vitsenap, ärter. Blandningen får inte innehålla några andra än dessa grödor.

Mellangröda som ekologisk fokusareal har omräkningsfaktor 0,3. Det betyder att 1 hektar mellangröda räknas som 0,3 hektar ekologisk fokusareal.

Få hjälp med din SAM-ansökan

Länsstyrelsen kan vid behov ge dig support när du ska göra ansökan via SAM Internet.

Välkommen att boka in ett besök på Länsstyrelsen.

5 mars – 12 april

9 – 12 samt 13 – 16.

Vi finns på Stortorget 22, Örebro. För att vi ska kunna hjälpa dig på bästa sätt vill vi att du bokar tid.

Ring 0771 – 67 00 00.

Konsulter ger råd inför SAM 2018

Med drygt en månad kvar till dess att SAM-ansökan ska vara inskickad råder full aktivitet hos de konsulter som hjälper lantbrukarna att göra ansökan. Vi frågar Emelie Andersson, HS Konsult och Ann-Sofi Ignell, LRF Konsult om tips: "bra att tänka på när man gör sin ansökan".

TEXT: THERESE ERNSKOG FOTO: MOSTPHOTOS/LRF KONSULT/HS KONSULT

Ann-Sofi Ignell, LRF Konsult har jobbat i tolv år med SAM-ansökningar. Hon tycker fortfarande att det är väldigt roligt. Fler lantbrukare tar hjälp av konsulter i och med övergången till digital ansökan. Även reglerna kring förgröning har ökat efterfrågan av konsult hjälp. Hon upplever att lantbrukarna är insatta i stödsystemet, men att det är komplext med regler som förändras vid olika tidpunkter.

Emelie Andersson, HS Konsult är inne på sitt fjärde år med SAM-ansökningar och hennes kunder är allt från små till stora och medelstora företag med olika produktionsinriktningar.

Vi frågar hur det ser ut med

återväxten inom lantbrukarkåren. Både Ann-Sofi och Emelie upplever en ökning av antalet generationsskiften. Många generationsskiften är i dag successiva överlåtelser med till exempel arrenden under en period innan den slutliga överlåtelsen. De sker både inom och utanför familjen.

Vid generationsskiften och överlåtelse av företag eller åtaganden är det extra mycket att tänka på. Deras råd är därför att vara ute i god tid inför SAM-ansökan. Dessutom finns stödet för unga lantbrukare och startstöd för den som är ung och

nystartad lantbrukare.

Båda betonar vikten av att meddela utökning av mark så att det blir rätt kartor som läggs in i SAM Internet. Det är också bra att kontakta konsulten i god tid om man ska köpa eller sälja stödrätter.

Ann-Sofi Ignell,
LRF Konsult

Emelie Andersson,
HS Konsult

Konsulternas tips:

Vad behöver man förbereda innan man kommer till dig?

Ann-Sofi:

- Lantbrukaren behöver veta vad hen ska odla på sin åkermark.
- Är det en djurföretagare i kompensationsområde eller med ekologisk drift är det viktigt att tänka igenom periodens djurantal. Sista åren har vi börjat använda beräkningshjälpen med hjälp av inloggning på CDB, den är jättebra.
- Det är viktigt att tänka igenom sin ekologiska fokusareal om man är i område för det. I år har vi ju förändringar inom detta krav så det är extra viktigt att tänka igenom.

Emelie:

- Man behöver tänka igenom vilka grödor som ska odlas, om fälten har ändrats i storlek, delats eller slagits ihop.
- Om man ska ta över ny mark, ta då reda på om det finns något åtagande kopplat till marken.

Vilka är dina klokaste råd i samband med SAM-ansökan?

Ann-Sofi:

- För att få till ansökan är det viktigt att gå igenom alla flikar/sidor i SAM internet för att inte missa något, till exempel ett åtagande eller ansökan om utbetalning. Jag tycker programmet är bra och till god hjälp för att genomföra ansökan.
- Det är viktigt att titta på blockens gränser så att det stämmer med verkligheten.
- När det gäller verksamheten under året så är det naturligtvis viktigt att ha koll på tvärvillkoren. Det kan man få genom en tvärvillkor genomgång med en konsult eller att göra miljöhusynen på nätet.
- Idag är det ett aktivitetskrav på stödberättigande mark – det är viktigt att tänka på tycker jag.
- Kvävebehovsberäkning inom nitratkänsligt område är också viktigt att göra.

Emelie:

- Det är bra att fundera på vad man är beredd på att åta sig. I många stöd åtar man sig att sköta marken på ett visst sätt i ett antal år, oftast fem år. Lägg gärna in de åtgärder som behöver utföras för att uppfylla stöden i växtodlingsplanen och gärna när det ska vara utfört. På så vis är det lättare att komma ihåg vad som ska göras på varje skifte.
- Det har blivit en hel del ändringar gällande förgröningsstödet, kolla gärna upp dessa ändringar och ta reda på vilken strategi som passar bäst för att uppfylla kraven.
- Ansökningsperioden har blivit kortare så gör gärna ansökan i god tid! Vänta inte till sista minuten, det finns alltid möjlighet att ändra ansökan fram till 15:e juni.

Söker du stödet till Unga Jordbrukare?

Driver du lantbruk som juridisk person och söker stöd för unga jordbrukare måste du skicka in underlag som styrker ditt driftsansvar.

Om du är juridisk person och söker stöd för unga jordbrukare ska du senast 12 april skicka in ett underlag som visar vem som äger företaget och hur ägandet är fördelat i procent. Exempel på underlag kan vara en kopia på aktieboken, eller ett avtal som visar hur ägandet är fördelat.

Om du äger 50 procent eller mindre av företaget måste du skicka in något som styrker att du har faktisk och

varaktig kontroll över företaget. Ett sådant underlag kan vara avtal, fakturor, mötesprotokoll och eventuellt varifrån dina inkomster kommer. Observera att registreringsbeslutet från bolagsverket inte räcker som underlag.

Du behöver skicka in underlaget till Länsstyrelsen varje år i samband med SAM-ansökan.

Satsning på ängs- och betesmarker

Regeringen satsar pengar på ökad rådgivning för skötsel av ängs- och betesmarker. Det ger oss möjlighet till mer rådgivning här i länet. Har du äldre naturbetesmarker som vuxit igen? Vill du göra en insats för natur och kulturmiljön? Kontakta oss!

TEXT: IDA LILJA / MARIE EDVARDSSON FOTO: LÄNSSTYRELSEN

Ängs- och naturbetesmarker har en hög biologisk mångfald och är en stor del av vårt kulturarv. De är även en del i en ökad svensk och hållbar livsmedelsproduktion, som är ett av målen i Livsmedelsstrategin. Idag återstår bara en liten del av de rika marker som fanns för hundra år sedan.

Dags att vända trenden

Regeringen satsar nu ytterligare 255 miljoner kronor på dessa unika naturtyper. Det gör att vi på Länsstyrelsen kommer att kunna erbjuda mer rådgivning till dig som vill sköta och utveckla dina ängs- och betesmarker. Målet är att lyfta fram fler

ängs- och betesmarker men också att hitta lokala samarbeten som gör att vi kan behålla naturtypen och kanske till och med skapa ännu bättre förutsättningar i framtiden.

Vi går därför ut på bred front i hela länet med ett antal informations-satsningar och vi vill väldigt gärna komma i kontakt med er som är intresserade av ängs- och betesmarker.

Planerade satsningar:

Riktad rådgivning till länets mest värdefulla marker

Sitter du på rika/värdefulla marker kan det hända att vi ringer dig! Vi

kommer arbeta med mer riktad rådgivning och uppsökande verksamhet i anslutning till länets värdefullaste betesmarker för att stimulera nätverkande.

Ökad information och rådgivning om restaurering

Är du markägare som har sett dina äldre naturbetesmarker växa igen och har en önskan om att återfå det öppna vackra landskapet som en gång varit? Då är vi intresserade av att komma i kontakt med dig. Inom Landsbygdsprogrammet finns det stöd för att restaurera gamla betesmarker, slätterängar och skogsbeten och på så sätt lyfta fram de stora värden som

fortfarande finns kvar. Grova äldre träd, gamla stenmurar eller rösen, blommor och växtlighet vittnar om en svunnen tid värd att lyfta fram.

Bättre informationsmaterial om olika stöd till ängs- och betesmarker

För att underlätta för dig som vill bruka eller återskapa denna typ av miljöer kommer vi att ta fram information om möjliga finansieringsalternativ som Länsstyrelsen och andra aktörer kan erbjuda.

Öka kunskapen om alternativa skötselmetoder

För att lyckas öka arealen ängs- och betesmark så är vi intresserade av att titta på alternativa skötselmetoder för att bättre kunna ge råd om dem och sprida kunskap. Det kan handla om extensivt bete, att betesdjuren flyttas från åkerbete till naturbete, kompletterande skötsel som röjning, bränning och slätter, olika skötselmetoder över tid (till exempel att marken betas vartannat år och slås vartannat),

alternativa metoder och teknik för slätter med mera.

Arbetar du redan idag med alternativa skötselmetoder på betesmarker och slätterängar så kontakta oss gärna och berätta om dina erfarenheter!

Nysatsning på betesförmedling

Även om alternativa skötselmetoder kan bidra så är djuren fortfarande grundpelaren i skötseln. Med en nysatsning på betesförmedling hoppas vi kunna sammanföra djurägare som söker mera marker med markägare som sitter på vackra naturbetesmarker men saknar betesdjur.

Är du djurägare som behöver mer betesmark kontakta oss gärna via e-post eller telefon.

Korta fakta om restaureringsstöd för betesmarker, slätterängar och skogsbeten:

- Du restaurerar din mark över en femårsperiod enligt den restaureringsplan som du och Länsstyrelsen kommit överens om.
- Du ansöker om ett femårigt åtagande för restaurering via SAM Internet. Observera att inga åtgärder skall vara påbörjade innan du kontaktar länsstyrelsen.
- Ersättningen är 3600 kronor per hektar och år. Du söker utbetalningen årligen.
- Efter betessäsongen är fem gör Länsstyrelsen en slutbesiktning av restaureringen.
- När din restaurering är godkänd ska du sköta den enligt villkoren för miljösättning i ytterligare fem år. Glöm inte att ansöka om ett åtagande för skötsel.

Ida Lilja

Restaureringsansvarig och samordnare av betesrådgivning
010 – 224 83 89,
ida.lilja@lansstyrelsen.se

Yvonne Haglund

Rådgivning, ängs- och betesmarksinventering,
010 – 224 84 24, yvonne.haglund@lansstyrelsen.se

Marie Edvardsson Svärd

Restaureringar, rådgivning, ängs- och betesmarks inventering, 010 – 224 83 83,
marie.edvardsson@lansstyrelsen.se

Torgny Frembäck

Rådgivning kulturmiljöer
010 – 224 84 23, torgny.fremback@lansstyrelsen.se

Vad gäller för växtskyddsmedel på ekologiska fokusarealer?

Under vissa perioder är det numera förbjudet att använda växtskyddsmedel på ekologiska fokusarealer.

TEXT: HELENA HÖGBERG ÅKERHJELM

Ekologiska fokusarealer är en del av förgröningsstödet och tanken är att de ska bidra till biologisk mångfald. På dessa arealer är det under vissa perioder av året förbud mot användning av växtskyddsmedel. Det gäller på träda, vallinsädd i huvudgröda, mellangroda samt kvävefixerande grödor som anmälts som ekologiska fokusarealer.

Perioderna då det är förbud mot växtskyddsmedel inom ekologiska fokusarealer:

- Träda: Förbud 1 januari – 15 juli.
- Vallinsädd i huvudgröda: I normalfallet förbud 1 september till och med 31 oktober. Om skörden av huvudgrödan sker före 31 augusti gäller förbudet åtta veckor efter skörd av huvudgrödan.

- Mellangroda: 1 september till och med 31 oktober.
  - Kvävefixerande grödor: Från sådd till skörd eller brytning av den kvävefixerande grödan. Dock tidigast 31 juli.
- Utöver dessa perioder finns det inget förbud mot växtskyddsmedel i förgröningsstödet.

Djurskyddskontroll

Förebyggande kontroller (normalkontroller) föransöks oftast, men inte tidigare än 24 timmar innan besöket. Inspektören går igenom djurhållningen och tittar på hur djuren ser ut, byggnadernas skick, samt diskuterar skötselrutiner med mera. Vi dokumenterar djurhållningen, till exempel via mätningar och fotografier. Finns det brister i djurhållningen kommer vi överens om en tidsplan för när bristerna ska vara åtgärdade.

Inom tre veckor ska du ha fått hem en kontrollrapport om besöket. När tiden för åtgärd passerat följer vi upp att bristerna är åtgärdade enligt överenskommelsen. Detta sker antingen genom en ny kontroll på plats eller genom att du skickar in foton, eller annan relevant dokumentation, till Länsstyrelsen.

Registerkontroll

Registerkontroller föransöks oftast, men inte tidigare än 48 timmar innan kontroll.

Kontrollanten tittar på märkningen av djuren, att alla individer är journalförda och inrapporterade till Jordbruksverkets register. Får, getter och gris registreras till samma förflytningsregister medan nötkreatur rapporteras till centrala djurdatabasen. Vi informerar dig om eventuella brister på plats, men även efter denna typ av kontroll skickar vi ut en rapport. Brister i märkning, journalföring och rapportering kan leda till exempelvis tvärvillkorsavdrag.

Har du frågor om djurhållning eller djurskyddskontroller så är du välkommen att höra av dig till oss.

Kontaktuppgifter:

010 – 224 81 60

Djurskyddstelefonen

Ett gott djurskydd – därför besöker vi dig

Djurskyddskontrollerna är till för att visa på vår goda djurhållning, något som vi i Sverige är stolta över. Registerkontroller är viktiga ur smittspårningssynpunkt. Så här kan du förbereda dig inför en kontroll och undvika de vanligaste anmärkningarna.

TEXT: JOANNA LINDEL / MARIA BERGMAN

Utan djurskyddskontroller skulle Länsstyrelsen inte kunna säga att vi har det goda djurskydd i Sverige som vi är så stolta över. När vi åker ut till lantbruk handlar det oftast om förebyggande djurskyddskontroller på livsmedelsproducerande djur, men vi gör även kontroller hos privatpersoner när vi får in en anmälan om missförhållanden. Länsstyrelserna kontrollerar även märkning, journalföring och rapportering av lantbrukets djur. Den här typen av kontroller är viktiga bland annat ur smittspårningssynpunkt.

Hur du kan förbereda dig inför en kontroll

Det är fullt normalt att bli nervös inför en kontroll, men vi på Länsstyrelsen i Örebro vill minska stressen inför en kontroll. Vårt mål är att en kontroll av djurhållningen ska kännas som att åka till bilprovningen. Du kan förbereda dig inför kontrollen genom att försöka åtgärda de uppenbara bristerna innan vårt besök, till exempel laga trasig inredning, eller se över märkningen på dina djur och beställa ersättningsbrickor vid behov. Känner du dig fortfarande obekvämt kan du självklart ringa en vän eller någon annan person som kan vara med som stöd under kontrollen.

Undvik de vanligaste anmärkningarna

I de allra flesta fall är allting bra, med bara någon mindre anmärkning.

I de fall då det är brister vid djurskyddskontroll handlar det oftast om:

- Nötkreatur: smutsiga djur, smutsiga och blöta ströbäddar, undermåligt hull, samt överbeläggning
  - Får: oklippt ull, undermåligt hull, smutsiga och blöta ströbäddar, samt bristfällig användning av strö på liggytor
  - Gris: luftkvaliteten, rengöring och utgödsling av stallarna, och avsaknaden av strö på liggytor, att grisarna inte hålls i par/grupp eller lösgående
- Vid registerkontroller handlar det vanligen om:
- Nötkreatur: sena rapporteringar och enstaka individer som saknar en, och ibland båda öronbrickorna
  - Får och get: märkningen

När vi besöker dig

Innan vi kommer ut så ringer vi oftast upp dig. För att vi ska kunna göra en kontroll behöver vi din medverkan. Då behöver du visa dina djur och utrymmen, samt ta fram journaler och annan dokumentation som vi behöver se. Vid besöket använder vi skyddskläder för att minska smittorisen.

Om det är något som behöver åtgärdas får du en viss tid att göra åtgärder enligt överenskommelse. Kom ihåg att skicka in dokumentationen och är det något du undrar över får de gärna höra dig till oss!

Ortolansparv, hona

Spårmarkering bra för Ortolansparven

TEXT: INGER HOLST FOTO: MAGNUS PERSSON

Under 2017 genomfördes noggranna fältstudier som visade att de osådda traktorspår som kan anläggas i samband med sådd är väldigt viktiga för ortolansparvens matning av ungarna. I spåren fångar de insekter som de ger till ungarna. Nyare såmaskiner ger möjlighet att stänga av två sårader där traktorns hjul ska gå fram. Det fält där det var 12 meter mellan körspåren utnyttjades flitigast, det angränsande fältet med 24 meter emellan var inte lika välbesökt. Spåren användes i viss mån av ortolansparv men i högre grad av sädesärla, bofink, pilfink och stenskvätta. Detta tyder på att det skydd som erhålls i smala osådda körstråk är viktigt för ortolansparven.

Sen 2009 pågår åtgärder som gynnar ortolansparven i Kvismaren. Arbetet sker inom ett nationellt åtgärdsprogram för ortolansparv som Länsstyrelsen i Örebro tagit fram på

uppdrag av Naturvårdsverket. Fem lantbrukare är hittills engagerade i arbetet. Det kan bli fler. Om du har ditt lantbruk i Kvismardalen och har en såmaskin med möjlighet till spårmarkering kan det ha en mycket positiv effekt för jordbrukets fåglar om du nyttjar den möjligheten.

Fakta om ortolansparven

Ortolansparven återvänder till sina häckningsmiljöer i månadsskiftet april-maj. Fåglarna är väldigt ortstrogna och återvänder till samma plats år efter år. Boet läggs på marken i fjolårsgräs till exempel i kanten av en åkerholme eller i en sydvänd dikeskant. Ortolansparven var fram till 1950-talet ganska allmän i större delen av landet. Därefter skedde en snabb minskning. Den uppskattas ha minskat med drygt 80 procent vilket gör den till en av de fågelarter som minskat mest i västra Europa mellan 1980 och 2008. 2017 konstaterades

fem häckningar inom ett litet område i anslutning till Sörön.

I slutet av maj planeras en fältvandring om ortolansparv och hur man kan gynna den och övrig biologisk mångfald på slätten. Håll utkik efter inbjudan.

Ortolansparven samlar insekter till sina ungar i osådda traktorspår som anlagts av lantbrukare i Kvismaren

Planera för det vilda

Så här inför vårbruket har vi valt att slå ett slag för åtgärder du kan göra under våren på gården för att förbättra förutsättningarna för vilda djur, pollinatörer och fåglar. Kom ihåg att ingen kan göra allt, men alla kan göra något.

TEXT: THERESE ERNESKOG FOTO: MOSTPHOTOS

Med några enkla åtgärder i och omkring dina åkrar kan du gynna många i ditt odlingslandskap. Smådjur, fåglar, pollinatörer och också insekter som är naturliga fiender till skadegörare som bladlöss och rapsbaggar.

Skyddszoner

Anlägg gärna skyddszoner längs diken och bäckar. Förutom att de hindrar näringsförluster och minskar risken för att växtskyddsmedel hamnar på fel ställe fungerar de också som korridorer där insekter och fåglar kan förflytta sig i skydd mellan åkrarna. Ska du anlägga nya skyddszoner är det extra bra att så in örter och ängsblomsblandningar. Tänk på att det inte får vara mer än 15 procent baljväxter i fröblandningen om du har sökt miljöstöd för skyddszonen.

Har du redan skyddszoner med gräs och inte vill så in blomblandning kan du ändå bidra genom varierad skötsel av skyddszonen. Putsa bara halva skyddszonens bredd, helst den delen som vetter mot fältet. Den putsade ytan blir en bra plats för till exempel starar och sånglärkor att leta mat på. Skyddszonen får putsas tidigast första juli. I den oputsade delen av skyddszonen, mot diket, trivs insekterna som är föda åt fåglarna.

Flytta tofsvipor

Om du hittar ett vipbo (eller något annat fågelbo) i samband med vårsådden har du två möjligheter att öka chanserna för ungarna. Att flytta boet eller att köra runt det. Att flytta boet är det mest effektiva. Lägg då äggen försiktigt i kepsen eller nåt annat mjukt som finns till hands, gå ut på den bearbetade ytan. Där gör du en grop som liknar boet så nära boets ursprungliga plats som möjligt och lägger ned äggen igen. Om du får med dig stråna i boet är det bra. Viporna kommer i princip alltid omgående tillbaka och fortsätter i det ”nya” boet. Om du markerar boet för att inte köra över det, så glöm inte att ta bort markeringen, annars ökar risken att boet upptäcks av rävar, kråkor och andra boplundrare.

Obesprutade kantzoner

Att ha ogräs i sin spannmål må vara till förtret. Men obesprutade kantzoner är ett mycket effektivt sätt att öka antalet nyckelpigor, skalbaggar och kortvingar med flera. Dessutom bidrar de med föda åt fåglar och deras ungar. Titta på kartan när du gör SAM-ansökan och planera in var de obesprutade kantzoner skulle kunna ligga. Mest nytta gör de om de anläggs mot fågel- och viltrika miljöer såsom betesmarker och fältkanter med buskar och träd. Du kan ha dina osprutade kantzoner på

Rapphöna

olika platser varje år, så minskar du risken för uppförökning av ogräs.

Svårbrukade hörn

På nästan alla gårdar finns hörn eller områden kring ledningsstolpar och brunnar som är svårbrukade. Sådana platser kan du använda för att gynna pollinatörer som humlor och bin. Så in fleråriga blomblandningar med till exempel getärt, rödklöver, lusern och cikoria i blandning med tuvbildande och konkurrenssvagt gräs. Efter blomning putsar eller slår du av de nedvissnade blommorna. Du kan även så in ettåriga grödor som honungsört och perserklöver.

Även harar och fältfågel kan uppskatta åkerhörn som boplats. Hörnen harvas som vanligt i vårbruket medan sådden överläts åt naturen. Viltskyddet kan sedan förstärkas med mindre rishögar. En viktig åtgärd som inte kostar så mycket, men kan ha avgörande betydelse för fålhönsens häckningsframgång eller harungarnas överlevnad.

Halmbalar

På stora skiften där det är långt mellan åkerholmar och fältkanter, kan du placera ut halmbalar där humlor och nyttoinsekter gärna flyttar in. Uppstickande berghällar, ledningsstolpar eller andra odlingshinder kan vara lämpliga platser.

Skalbaggsås

Skalbaggsås är ett svenskt begrepp för det engelska ”Beetle bank” och betyder en upphöjd jordvall i fält som anläggs för att öka mängden naturliga fiender i fält. Det är egentligen inget annat än en extra fältkant mitt i fältet. Mest nytta gör skalbaggsåsen på fält som är större än 15 hektar. Den anläggs genom att du plöjer två plogdrag mot varandra långt ifrån fältkanter. Därefter sås tuvbildande gräs som putsas vartannat år (första året är det dock bra att putsa två gånger för att minska förekomsten av roto-gräs). Lämna också en sex meter sprutfri kantzon mot åsen när du gör dina bekämpningar.

Vatten

Vatten är nödvändigt för de som lever i och kring fälten. Inte bara för att dricka utan även för att det ofta finns

både föda och skydd i anslutning till vattenmiljöer. För dig som inte vill anlägga en våtmark kan det vara värt att tänka på att redan en liten damm kan ha stor betydelse under varma somrar, särskilt om det inte finns vatten i närheten. Kanske kan en insats vara att så in en klöver-gräsblandning 10-20 meter runt ett småvatten på dina marker?

Alla insatser är bra.

Utgå från din egen gårdskarta och se vilka möjligheter som finns utan att det inkräktar för mycket på brukandet. Fundera på vad du är intresserad av och vad som är rimligt att hinna med. Börja med befintliga miljöer och förstärk det du har.

På jordbruksverkets hemsida finns mer information om olika åtgärder. Lycka till!

Bi på videung

Nyckelpiga på ax

Robotisering för att effektivisera lantbruket

Vilka arbetsmoment på gården borde kunna automatiseras för att frigöra tid och effektivisera verksamheten? Den frågan fick ett antal lantbrukare svara på under 2017. I januari anordnades ett seminarium i ämnet Robotisering av lantbruket på Örebro Slott.

TEXT: HELENA HÖGBERG ÅKERHJELM

Syftet med studien var att identifiera arbetsmoment där det finns potential att med hjälp av robotisering effektivisera arbetet på gården. Lantbrukarnas idéer har sedan vidareutvecklats, bland annat i två robotprototyper som ska användas för att testa idéerna i praktiken. De presenterades i slutet av januari på ett seminarium i Residenset hos Landshövding Maria Larsson.

Många intressanta frågor om automatiseringens framtida bidrag till en konkurrenskraftig näring

dryftades under dagen. Förutom att frigöra tid, effektivisera arbetet och öka skördar med mera kan kanske ny teknik bädda för att fler unga vill jobba i branschen. Kan robotiseringen bidra till att även mindre gårdar kan bli konkurrenskraftiga? Kan tekniken ge möjligheter för restauranger att odla specialgrödor och nischa sig mot kunder? Här finns många utforskade möjligheter.

På seminariet deltog bland annat Robotdalen som presenterade resultatet i förstudien – Automatisering

av jordbruket. Örebro Universitet presenterade ALBIN – en autonom lastbärare och Prevas presenterade LOMAS – Autonom odling i liten skala.

Förstudien har genomförts av Alfred Nobel Science Park med stöd av Länsstyrelsen.

Webbplatser:

www.prevas.se

www.robotdalen.se

www.oru.se/forskning

www.alfrednobelsp.se/autonoma-system

Viktigt med en plan för att lyckas

Att vinna en tävling för bästa matprodukt är en bra prestation. Men hur utvecklar man produkten vidare och kommer ut på marknaden?

TEXT: HELENA HÖGBERG ÅKERHJELM FOTO: MOSTPHOTOS

I slutet av januari anordnade AnnaKarin Landin, Hushållningssällskapet och Åsa Lindin, Länsstyrelsen, en återträff för några av de företag som vunnit pris i tävlingen Matverk. Emil Nordlander från Almi och Jesper Nordlander från Lekebergs Sparbank bjöd på tips om hur man kan gå vidare för att utveckla sin produkt. Ett tips är att utnyttja den kostnadsfria rådgivning som finns.

– Ju tidigare vi kommer in desto

bättre. Då kan man ta tag i de där kluriga frågorna innan det kostar pengar för att man inte tänkt klart, säger Emil Nordlander från Almi.

Det är mycket att tänka på för den som startar upp, och vägen till marknaden går bäst via en bra planering och tydliga mål. En affärsplan kanske verkar tråkigt men den är bra att hålla sig i för att behålla fokus mot sina mål.

Under kvällen diskuterades bland annat vikten av att räkna in

lönekostnader i budgeten, hur man prissätter sin produkt, vikten av att räkna noga även på småsakerna och att ta aktiva beslut samt att hållbarhetsfrågorna blir en allt viktigare del i bedömningar av företag.

Vill du ha hjälp att utveckla ditt företag, din produkt eller tjänst eller är på väg att köpa ett företag kan du vända dig till Almi Mälardalen. Du hittar kontaktuppgifter på www.almi.se/malardalen

Bakning av surdegsbröd

Inspirerande träff om mathantverk

I början av februari anordnade Eldrimner en inspirationsdag då ett antal personer fick glädjen att göra egna produkter tillsammans med några av länets duktiga mathantverkare.

TEXT: ANNAKARIN LANDIN, MATKONSULT HUSHÅLLNINGSSÄLLSKAPET ÖREBRO FOTO: ANNAKARIN LANDIN

Att få möjlighet att göra egna mathantverk tillsammans med duktiga mathantverkare var populärt. Inspirationsdagen som hölls på Restaurangutbildningen i Hallsberg blev mer än fullteknad och det var flera som inte fick plats. Det blev en inspirerande dag med mathantverkare som redan praktiserar sitt yrke; Adam Arnesson med korn-tillverkning, Annika Schrewelius med ost och yoghurt, Eva Sääv, bär- och frukt förädling och Emanuel Eskilsson med surdegsbakeri.

Dagen arrangerades av Eldrimner. De har ett nationellt uppdrag att förmedla skräddarsydd mathantverkarskunskap i form av utbildningar, kurser och rådgivning till mathantverkare. I uppdraget ligger också att undanröja hinder för mathantverkets utveckling, göra mathantverket känt och inte minst efterfrågat. Eldrimners

resurscentrum finns geografiskt i Ås i Jämtland men de har hela Sverige som sitt arbetsområde. År 2018 har Eldrimner Örebro län i fokus.

Eldrimners mål är att utveckla landsbygden genom att bidra till att skapa nya företag inom mathantverk, stödja och hjälpa företagen att utvecklas samt att utveckla och bevara det unika mathantverket.

Hur karaktäriserar Eldrimner "Mathantverk"?

- Mathantverk skapar unika produkter med rik smak, hög kvalitet och tydlig identitet.
- Dessa tillverkas av i huvudsak lokala råvaror som förädlas varsamt, i liten skala och ofta på den egna gården.
- Kännetecknet för mathantverk är att människans hand och kunnande är med i hela produktionskedjan.

- Hälsosamma produkter utan onödiga tillsatser, produkter som går att spåra till sitt ursprung.
- Mathantverket lyfter fram mat med tradition, vidareutvecklar metoderna och skapar innovativa produkter.

Vi ser fram emot många nya Mathantverkare med unik produktion här hos oss i Örebro län men också i hela Sverige.

Tillverkning av sylt

Ta hjälp och utveckla er affärsidé

Ett kooperativt företag behöver inte vara stort. Det kan vara tre företag eller personer som samarbetar i ett gemensamt företag med vidareförädling, logistik och mycket annat. Här kan Coompanion hjälpa till med kostnadsfri rådgivning.

TEXT: HELENA ÅKERHJELM

Det kan ibland vara svårt för små företag eller enskilda personer att lösa olika utmaningar ensam, men det kan finnas lösningar i samarbete med andra. Coompanion har ett uppdrag från Tillväxtverket att hjälpa dem som vill starta verksamheter tillsammans. Det kan handla om allt möjligt, som exempelvis att små företag vill samarbeta för att sälja sina produkter på ett annat sätt eller att

utveckla gemensamma verksamheter i sin hembygd.

Här kan Coompanion vara till hjälp innan, under och efter företagsstart. Det kan till exempel handla om att hjälpa till att leda en process för att komma fram till en bra samarbetsform.

– Ett gott råd är att ta hjälp tidigt i processen och att låta det ta tid. En bra process är grunden till ett

hållbart samarbete, säger Anders Johansson som är verksamhetsledare på Coompanion Örebro.

Läs mer om vad Coompanion kan erbjuda när det gäller kostnadsfri rådgivning, landsbygdsutveckling, socialt företagande och medarbetarövertagande på www.malardalen.coompanion.se

Europeiska jordbruksfonden för
landutveckling, Europa
investerar i landsbygdsområden

Avsändare:
Länsstyrelsen i Örebro län
701 86 Örebro

GRUPPFÖRSÄNDELSE TILL
JORDBRUK

Kurser och utbildningar

INFORMATIONSKVÄLL: STORA BETANDE FÅGLAR I JORDBRUKET

22 mars | 18 | Klockargården i Gällersta | Kostnadsfritt, vi bjuder på fika

Länsstyrelsen bjuder in till en informationskväll om skador orsakade av tranor, gäss och sångsvan i lantbruket.

Under kvällen tar vi upp dessa frågor:

- Förebyggande av skador av fåglar, vad kan jag göra själv som lantbrukare och vad gör Länsstyrelsen?
- Möjlighet till ersättning för skador i lantbruket
- Vilka fåglar får man jaga?
- Kommer det att bli några förändringar framöver?
- Tid för diskussion och frågor

ANMÄLAN: Anmäl ditt deltagande senast måndag 19 mars via kalendern på Länsstyrelsens webbplats: www.lansstyrelsen.se/orebro
INFORMATION: Johanna Månsson Wikland, telefon 010 – 224 86 36 eller johanna.wikland@lansstyrelsen.se

RÅDGIVNING INOM FRUKT, BÄR, GRÖNSAKER, POTATIS OCH PRODUKTION AV FJÄDERFÄ

Du som vill lägga om till, utöka eller nystarta yrkesmässig ekologisk produktion av frukt, bär, grönsaker, potatis eller yrkesmässig produktion av fjäderfä prioriteras för rådgivning med gårdsbesök. Det finns i mindre omfattning möjlighet till rådgivning för befintlig ekologisk produktion antingen i form av telefonrådgivning eller grupprådgivning.

KONTAKTPERSONER RÅDGIVNING:

Frukt, bär och perenna grönsaker:
Åsa Pettersson Länsstyrelsen,
010 – 223 15 16,
asa.pettersson@lansstyrelsen.se

Grönsaker:
Wijnand Koker, Agrodynamik AB,
08 – 551 507 41 eller 070 – 562 17 87,
agrodynamik@telia.com

Potatis:

Henrik Nätterlund, HS Konsult AB,
019 – 603 27 13 eller 070 – 238 10 82,
henrik.natterlund@hushallningssallskapet.se eller
Pia Björnsell, 070 – 562 02 12,
pia.bjorsell@hushallningssallskapet.se

Rådgivning och kurser fjäderfä:
Åsa Odelros, 070 – 697 66 11
asa@odelros.se

HISTORISKA KARTOR

Torsdag 22 mars | 18–21 | Lantmäteriet, Klostergatan 35, Örebro | Kursen är kostnadsfri, enklare förtäring till självkostnadspris

Under kursen får vi en genomgång av Lantmäteriets internetbaserade databas. Vi kommer att titta på äldre lantmäteriakter över just din gård. När du anmäler dig till kursen uppge vilken gård eller by som du vill titta på samt i vilken socken den ligger.

MEDVERKANDE:

Bo Bergström, Lantmäteriet och Torgny Fremback, Länsstyrelsen

ANMÄLAN: Senast torsdagen den 15 mars, via kalendern på Länsstyrelsens webbplats: www.lansstyrelsen.se/Orebro

INFORMATION: Torgny Fremback 010 – 224 84 23, torgny.fremback@lansstyrelsen.se

